

- наявність сприятливого емоційного клімату на різних етапах становлення професійної позиції;
- налаштованість учасників педагогічного процесу на позитивний результат;
- продуктивність формування професійної позиції майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Педагогічне освітнє середовище становить ефективну систему керування, засновану на співпраці викладача і студентів, коли висуваються перед ними нові завдання, стимулюється і спрямовується їхня активна діяльність щодо формування професійної позиції.

Професійна позиція – це важлива характеристика професіоналізму майбутнього вчителя. Її становлення передбачає дотримання сукупності педагогічних умов, поєднання яких сприяє успішному подоланню труднощів, що мають місце у процесі формування цього складного особистісного утворення. З-поміж сукупності цих умов важливе значення належить керованому освітньому середовищу, яке забезпечує активізацію професійної позиції майбутніх учителів і результативність їхньої педагогічної діяльності.

Література

1. Великий енциклопедичний словник [за ред. О. Прохорова]. – К. : Генеза, 1991. – 495 с. **2.** **Гайдукевич С. Е.** Организация образовательной среды в условиях интегрированного обучения: учеб.-метод. пособ. / под общ. ред. С. Е. Гайдукевич, В. В. Чечета. – Минск : БГПУ, 2008. – 98 с. **3.** **Гонтаровська Н. Б.** Вплив освітнього середовища на розвиток особистості школяра / Н. Б. Гонтаровська. – Одеса : СЛОВО, 2007. – 168 с. **4.** **Коршунова Н. Л.** Единство и различие значений терминов «условие» и «средство» в педагогике / Н. Л. Коршунова // Новые исследования в педагогических науках / Сост. И. К. Журавлев, В. С. Шубинский. – М. : Педагогика, 1991. – [Вып. 1(57)]. – 96 с. **5.** **Кондрашова Л. В.** Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог, 2007. – 474 с. **6.** **Кузьминский А. И.** Образовательная среда как фактор становления будущего профессионала-гражданина / А. И. Кузьминский // Формиране на гражданина и професіоналіста в условията на университетското образование: сб. с научни стати. – Габрово : «ЕКС-ПРЕС» ООД, 2013. – С. 100–102. **7.** **Крылова Н. Б.** Культурология образования / Н. Б. Крылова. – М. : Народное образование, 2000. – 180 с. **8.** Философский словарь / ред. И. Т. Фролов. – М. : Политиздат, 1987. – 588 с. **9.** **Ясвин В. А.** Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.

УДК 378.22:373.3:[004]

Леся Дзюба

ШЛЯХИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ З ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

Дзюба Л. Г. Шляхи підготовки майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з ІКТ.

У статті проаналізовано зміст підготовки майбутніх учителів початкових класів у напрямку ознайомлення учнів з ІКТ. Розглянуто основні теоретично-методичні аспекти такої підготовки та висвітлено можливі шляхи підготовки вчителя початкової школи в умовах інформатизації сучасного суспільства. Автором запропоновано напрямки підвищення якості підготовки майбутніх фахівців у галузі

ознайомлення учнів з ІКТ та схарактеризовано особливості їх реалізації в системі початкової освіти.

Ключові слова: початкова школа, зміст освіти, інформаційно-комунікаційні технології, система, методична підготовка, методика навчання інформатики, методи навчання, засоби навчання, форми навчання.

Дзюба Л. Г. Пути подготовки будущих учителей начальной школы к ознакомлению учащихся с ИКТ.

В статье проанализировано содержание подготовки будущих учителей начальных классов в направлении ознакомления учащихся с ИКТ. Рассмотрены теоретико-методические аспекты такой подготовки и освещены возможные пути подготовки учителя начальной школы в условиях информатизации современного общества. Автором предложены направления повышения качества подготовки будущих специалистов в области ознакомления учащихся с ИКТ и охарактеризовано особенности их реализации в системе начального образования .

Ключевые слова: начальная школа, содержание образования, информационно-коммуникационные технологии, система, методическая подготовка, методика обучения информатики, методы обучения, средства обучения, формы обучения.

Dziuba L. G Ways of future elementary school teachers to familiarize pupils with ICT.

The article analyzes the content of future primary school teachers in introducing students to ICT. The scientist characterized the main theoretical and methodological aspects of such training and highlights possible ways of preparing elementary school teacher in the modern information society. The author gives directions to improve the quality of future specialists in introducing students to ICT and characterized by features of their implementation in primary education.

Keywords: primary school, educational content, information and communication technology, system, methodical preparation, methods of teaching science, teaching methods, learning materials, learning.

Сучасне суспільство характеризують зростання ролі інформації в соціальних взаємозв'язках, збільшення швидкості її опрацювання завдяки комп'ютерній техніці та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всі галузі суспільного життя.

Інформатизація суспільства зумовлює необхідність інформатизації системи освіти, підготовку кваліфікованих кадрів для всіх галузей суспільного життя. В епоху інформатизації суспільства помітно зростає роль освіти, оскільки з усіх соціальних інститутів саме освіта є основою його соціально-економічного й духовного розвитку [4].

Ефективне використання інформаційних технологій у школі висуває нові вимоги до професійних якостей і рівня підготовки вчителів початкової школи. Майбутні вчителі молодших класів повинні опанувати основи необхідних знань і накопити особистий досвід практичного використання комп'ютерних технологій, мати загальнокультурну і методичну підготовку для їх доцільного застосування у навчальному процесі. Це не тільки сучасні мультимедійні та технічні засоби навчання з урахуванням особливостей дітей, їхнього рівня навченості, схильностей, але й нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу навчання. У зв'язку з інтенсивною інформатизацією відповідно до державних стандартів та

нормативних актів вивчення інформатики й ознайомлення з ІКТ розпочинається вже в початковій школі.

Аналіз досліджень із проблем педагогічної професійної освіти показав, що відсоток праць, присвячених підготовці вчителя початкових класів, – незначний. У їх переважній більшості (О. Біда, А. Богуш, Н. Гудзик, П. Гусак, І. Каплунович, М. Лещенко, О. Отич, Н. Побірченко, О. Савченко, Н. Сулаєва, Г. Тарасенко, Л. Хомич, І. Червінська та ін. [1]) розглядається лише його психолого-педагогічна та методична підготовка.

Особливу значимість для нашого дослідження набувають методологічні засади визначення змісту професійної педагогічної освіти та готовності студентів до професійної діяльності, представлені в дослідженнях А. Денісової, Е. Кузнецова, Б. Мітіна, В. Мануйлова, В. Слестенина та ін; підходи до використання інформаційних технологій в освіті В. Адольф, Н. Астафєвої, О. Веліхова, С. Грігорєва, К. Коліна, В. Монахова, О. Полат, В. Разумовського, І. Роберт, А. Уварова та ін [3; 8].

Питання формування змісту підготовки майбутнього вчителя інформатики, його готовності до застосування ІКТ у професійно-педагогічній діяльності, оновленні методології та методики навчання інформатики в педагогічних ВНЗ досліджуються в роботах Г. Бордовського, Ю. Брановського, Я. Ваграменко, В. Далінгера, Т. Добудько, С. Жданова, В. Извозчикова, А. Кравцової, А. Кузнецова, Е. Кузнецова, В. Лаптева, М. Лапчик, В. Матросова, А. Петрова, Н. Софронової, М. Швецького та ін. [2].

Метою статті є аналіз напрямів підготовки майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з ІКТ.

Здійснений аналіз праць науковців засвідчив, що в педагогічній науці накопичено певний досвід дослідження проблем підготовки вчителя в умовах інформатизації освіти, в тому числі вчителя початкової школи. Водночас ряд аспектів потребує подальшого вивчення.

Вирішальна роль у здійсненні інформатизації освіти належить учителю, в першу чергу, інформатики. Нині представлено чимало педагогічних досліджень, спрямованих на розроблення окремих аспектів або компонентів системи підготовки вчителів інформатики та інших спеціальностей у галузі інформатики і використання інформаційних технологій [6]. Проте практично немає досліджень системно, з єдиних позицій охоплюють основні компоненти професійної підготовки майбутніх вчителів в галузі застосування ІКТ в освітній практиці в умовах інформатизації освіти. Важливої ролі набуває аналіз змісту підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» вищих навчальних закладів України.

Підготовка студентів з цієї спеціальності відбувається за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр та спеціаліст і містить такі цикли підготовки як математична та природничо-наукова, гуманітарна та соціально-економічна, професійна і практична. Формування професійних характеристик здійснюється через систему навчальних дисциплін, кожна з яких здійснює свій вплив на розвиток студента як фахівця [7, с. 47–49].

Якісна підготовка фахівців має відбуватися за рахунок взаємозв'язку різних форм, методів і засобів навчання, що сприяє активності, зацікавленості в підготовці до ознайомлення учнів з ІКТ у початковій школі.

Важливу роль у підготовці майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з ІКТ відіграють засоби навчання. Засоби навчання інформатики можна поділити на дві групи: традиційні та нові інформаційно-

комунікаційні технології, які необхідно гармонійно поєднувати і взаємодоповнювати в процесі навчально-пізнавальної діяльності. З-поміж традиційних засобів навчання, що застосовуються, під час підготовки студентів можна виокремити підручники й навчальні посібники, які відіграють істотну роль у методичній системі навчання [3]. До нових інформаційних технологій належать навчальні компакт-диски, електронна бібліотека та електронні навчальні курси (інформаційно-навчальні матеріали: лекції, словники, посилання на літературні джерела), програмне забезпечення тощо.

До основних форм навчальної діяльності студентів спеціальності «Початкова освіта» належать: лекційні заняття, семінарські, практичні, лабораторні заняття, контрольні та модульні роботи, самостійна робота, індивідуальна робота. Кожен вид діяльності сприяє розширенню та вдосконаленню знань і вмінь студентів.

Протягом усього періоду підготовки майбутніх вчителів початкових класів передбачено вивчення методик викладання навчальних предметів і методик проведення позашкільної та позакласної роботи. На основі загальних закономірностей навчально-виховного процесу окремі методики розкривають особливості ознайомлення учнів початкової школи.

Важливе місце у системі психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів до ознайомлення з ІКТ займає педагогічна практика, що є невід'ємною складовою професійного становлення фахівця. Основними завданнями професійної практики студентів спеціальності «Початкова освіта» є: поглиблення й удосконалення теоретичних знань на основі практичної діяльності, формування професійних умінь і навичок; формування творчо-дослідницького підходу у вирішенні професійних завдань; розвиток особистісних якостей, які необхідні вчителю початкової школи в педагогічній діяльності [5].

Розподіл дисциплін відбувається відповідно до державних вимог та законодавчих актів. Одним із найважливіших компонентів підготовки майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення з ІКТ є дисципліна методика навчання інформатики у початковій школі, що сприяє формуванню у студентів знань, умінь і навичок, необхідних для навчання інформатики та використання засобів сучасних інформаційних технологій під час викладання інших предметів, для формування через предмет інформатики елементів інформаційної культури та поглиблення теоретичної підготовки і надання результатам навчання практичного характеру.

Програма дисципліни розробляється з урахуванням основних принципів професійної спрямованості навчання, науковості, систематичності, послідовності та доступності відповідно до вимог сучасної вищої педагогічної освіти та вимог кредитно-модульної системи.

Водночас, зауважимо, що наявною є низка чинників, які вказують на необхідність вдосконалення змісту підготовки майбутнього вчителя початкових класів, з-поміж яких [6]:

- невідповідність між рівнем підготовки вчителя початкової школи в напрямку ознайомлення з ІКТ та вимогами, висунутими сучасним суспільством до системи освіти;
- відсутність комплексних психолого-педагогічних досліджень, які обґрунтовують педагогічні можливості ознайомлення молодших школярів з ІКТ;
- відсутність системи об'єктивних критеріїв і методів контролю та оцінки, що діагностують якість професійної підготовки та готовність учителя до ознайомлення учнів з ІКТ у початковій школі.

Отже, необхідно вирішити комплекс завдань щодо вдосконалення методології та стратегії відбору змісту, методів і організаційних форм підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

На сучасному етапі подальший розвиток існуючої системи методичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до ознайомлення учнів з ІКТ визначається низкою чинників, серед яких, на наш погляд, основними є:

1. Зміна уявлень про предмет інформатики як науки (від розуміння її як прикладної, технічної науки про методи та засоби автоматизації обробки даних – до усвідомлення її сутності як фундаментальної природної науки), що вивчає інформаційні процеси в системах різної природи: соціальних, технічних, біологічних (А. Єршов, А. Мізін, Н. Моисеев, К. Колін, А. Кузнецов та ін.) Необхідно відзначити, що нові погляди на предмет інформатики вже отримали певне відображення в цілях і змісті шкільної освіти, але меншою мірою вплинули на методичну підготовку вчителя інформатики в педагогічних ВНЗ [4].

2. Зміна розуміння ролі і місця інформатики в системі початкової школи: інформатика, займає провідне місце у формуванні наукового світогляду, соціалізації школярів, підготовці їх до подальшої освіти, сприяє розвитку мислення, пам'яті, уваги. Сформувалося інше, уявлення про цілі, завдання, структуру, зміст шкільного курсу інформатики (багатоетапна система навчання інформатики, включаючи її пропедевтику в молодших класах, створення профільних курсів на старшій ступені школи тощо). Вивчення інформатики стало відігравати суттєву роль у розвитку пізнавальної діяльності учнів через освоєння засобів і методів застосування ІКТ у навчанні.

3. Відсутність у вчителів початкової школи спеціальної та методичної підготовки роботи з учнями в галузі інформатики та інформаційних технологій, що реалізують специфічні цілі навчання на початковому ланці викладання інформатики у школі.

Значуще місце в методичній підготовці вчителя початкових класів до ознайомлення учнів з ІКТ має відводитись на оволодіння освітніми технологіями та їх аналіз. Важливість цієї проблематики та обсяг розглянутих питань надають підставу говорити про виділення в програмі з методики навчання інформатики спеціального розділу (теми) для вивчення цього питання [6]. Необхідно розкрити майбутньому вчителю призначення і функції стандартів (соціальні функції, критеріально-оцінюючі функції, функції гуманізації та демократизації освіти, роль стандартів у підвищенні якості навчання), навчити його користуватися у плануванні та організації навчання державними стандартами і законодавчими актами.

Курси методики навчання інформатики в початковій школі повинні передбачати аналіз чинних шкільних програм і підручників з цього предмета. В умовах варіативності змісту навчання, появи різноманітних за змістом та методичного апарату підручників і навчально-методичних комплексів учителю необхідно самому оволодіти методикою, основними критеріями оцінки змісту та методичної ефективності пропонованих підручників [2]. У зв'язку з цим у зміст методичної підготовки доцільно включити матеріал з технології та критеріїв оцінки підручників (відповідність програми, науковість, доступність, відповідність обсягу тем і розділів навчального часу, послідовність викладу матеріалу, міжпредметні зв'язки тощо).

Методичну підготовку обґрунтовано прийнято вважати заключною фазою професійної підготовки. Володіння методичними вміннями свідчить про професійну готовність фахівця.

Література

1. Гуревич Р. С. Удосконалення підготовки вчителя у світлі вимог постіндустріального суспільства: проблеми і перспективи / Р. С. Гуревич,

А. М. Коломієць // Управління соціальними системами. – Харків, 2001. – № 4. – С. 20–26. **2. Коломієць А. М.** Можливості новітніх інформаційних технологій у підготовці педагогічних кадрів / А. М. Коломієць // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: 36. наук. пр. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Випуск 5. – 2002. – С. 173–181. **3. Андрусич О.** Комп'ютерна підтримка курсу «Сходинки до інформатики»: зроблено перший крок / О. Андрусич // Початкова школа. – 2006. – № 7. – С. 41–43. **4. Босова Л.** Комбинированные уроки информатики / Л. Босова // Информатика и образование. – 2000. – № 3. – С. 85–93. **5.** Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average> **6. Кивлюк О.** Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі / О. Кивлюк // Информатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 69–72. **7. Снігур О. М.** Засоби інформаційних технологій у системі підготовки майбутнього вчителя початкової школи: Спецкурс / О. М. Снігур. – К.: «ЗАТ НЕВТЕС», 2004. – 59 с. **8. Яшанов С. М.** Формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / С. М. Яшанов. – К., 2003. – 20 с.

УДК 37.013.32

Наталія Зеленкова, Ксенія Морозова

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАГІСТРАНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Зеленкова Н. І., Морозова К. О. Дидактичні умови розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін

У статті проаналізовано напрацювання учених-науковців стосовно проблеми впливу на інформаційно-комунікаційні компетентності майбутніх фахівців, обґрунтовано основні дидактичні умови розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрантів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність, розвиток, магістрант, дидактичні умови, психолого-педагогічні дисципліни.

Зеленкова Н. И., Морозова К. О. Дидактические условия развития информационно-коммуникационных компетентностей магистрантов в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин

В статье проанализированы наработки ученых-исследователей по проблеме воздействия на информационно-коммуникационные компетентности будущих специалистов, обоснованы основные дидактические условия развития информационно-коммуникационных компетенций магистрантов в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность, развитие, магистрант, дидактические условия, психолого-педагогические дисциплины.